

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ
МИНИСТЕРСТВО НА ФИЗИЧЕСКОТО
ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТА

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА
РАЗВИТИЕ НА ФИЗИЧЕСКОТО
ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТА
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
2010 – 2020

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	4
I. Състояние и проблеми на физическото възпитание и спорта в Република България	5
II. Основни положения на системата за физическо възпитание и спорт	7
II.1. Цел и основни задачи	7
II.2. Основни принципи	8
III. Обхват на системата – основни подсистеми и дейности	9
III.1. Физическо възпитание и спорт за всички	9
III.2. Физическо възпитание и спорт за лица с трайни увреждания и неравностойно социално положение	10
III.3. Физическо възпитание и спорт на учащите	11
III.4. Физическо възпитание и спорт в системата на министерство на отбраната	12
III.5. Физическо възпитание и спорт в системата на Министерство на вътрешните работи	13
III.6. Спортно майсторство	14
III.6.1. Детско-юношески спорт	15
III.6.2. Спорт за високи постижения	26
IV. Организационно-управленски основи на системата	18
IV.1. Органи на държавната власт	18
IV.2. Обществени спортни организации	21
V. Международна дейност и сътрудничество	26
VI. Научно, медицинско и информационно осигуряване	27
VII. Кадрово осигуряване – човешки ресурси	29
VIII. Материално-техническо и финансово осигуряване	30
IX. Критерии и показатели за ефективност	33

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата стратегия е основополагащ документ на Правителството за ролята, мястото и социалните функции на физическото възпитание и спорта в Република България. Тя, отразява необходимостта от качествено преустройство на системата за физическо възпитание и спорт у нас, като задължителен компонент на политическите, икономическите и социалните промени в обществото.

В нея са изложени принципните подходи и теоретическите постановки, определящи главната цел и основните задачи на Националната система за физическо възпитание и спорт, основните принципи, върху които тя се изгражда, обхвата на системата с основните ѝ структури и дейности, нейната организация и управление, с приоритетните и спомагателните функции на държавните и обществените институции; различните видове осигурявания, както и критериите за ефективността на системата в новите социално-икономически условия.

Основните положения на Националната стратегия произтичат от приоритетите и целите залегнали в Конституцията на Република България, Закона за физическото възпитание и спорта, както и в Международната харта за физическо възпитание на ЮНЕСКО, Олимпийската харта и приетите с консенсус документи от Съвета на Европа, които разкриват фундаменталната роля на физическото възпитание и спорта за жизнения просперитет на човечеството.

Стратегията не разглежда механизмите и технологията на дейностите в техните конкретни измерения. Това е задача на съответни програми – на национално и регионално равнище, които обхващат конкретни задачи, срокове и условия за тяхното реализиране в дадената предметна област. Основните субекти, които следва да ги приведат в действие, са органите на държавната власт, на местното самоуправление и на обществените спортни организации на всички нива.

I. СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ НА ФИЗИЧЕСКОТО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Преустройството на системата за физическо възпитание и спорт у нас през последните 15 години е закономерен резултат от политическите, икономическите и социалните промени в обществото. Този процес обаче се характеризира със значително снижаване на социалните и нравствено-оценъчните функции на спорта като социален феномен.

Занижени са обхватът и качеството на спортно-състезателната дейност на местно, регионално и национално равнище. Подобна е тенденцията в ученическия, студентския и армейския спорт.

Епизодичното провеждане на масови прояви като дни на активното ходене, щафетни обиколки, кросови бягания, спускане с шейни и др. са полезни като пропагандни акции, но те не решават трайно проблема за здравния статус и физическата годност на населението.

Спортните площадки в кварталите и предприятията и на спортните клубове в редица райони са се превърнали в гаражи, складови помещения, сергии за търговия на дребно и кафенета.

Нарушена е координацията и оперативното взаимодействие между спортните институции и организации за провеждане на системни занимания с физически упражнения и спорт на всички равнища в системата.

Посочените фактори, в съчетание с тежките социално-икономически и екологични условия на живот, доведоха до обезпокоително влошаване на някои основни параметри на физическото развитие и дееспособността на населението: нарастват мозъчните инсулти и сърдечните инфаркти; широк е обхватът на заболяванията на опорно-двигателния апарат у децата; запазва се висока смъртност у населението; увеличава се броят на загубените работни дни по болест.

Особено тежки са последствията от така наречената „структурна реформа“ за системата на високото спортно майсторство.

Над 1500 елитни треньори и състезатели напуснаха големия спорт като смениха своята професия или отидоха в чужбина, където пренесоха нашите върхови постижения в теорията, методиката и технологията на спортната подготовка с елитни спортисти. Така Р България от 5-то място на Олимпийските игри в Сеул с 10 златни, 12 сребърни, 13 бронзови медала, 13 четвърти, 13 пети и 6 шести места и 247,8 точки, съвсем закономерно се отзова на 42—43-то място в Пекин с 1 златен, 1 сребърен, 3 бронзови медала, 3 пети и 1 шесто място и 31 точки. От безспорен

лидер на Балканите нашата страна отиде на 4-то място – след Румъния, Турция и Словения!

Тревожно е състоянието на детско-юношеския спорт, като основен резерв на високото спортно майсторство. Технологичното ниво на материалната база, качеството на подбора и на учебно-възпитателния процес са далеч от научно-обоснованите критерии и високите изисквания на професионалния спорт.

Крайно ограничена е научно-приложната дейност. Със закриването на Центъра за научно приложна дейност в спорта (ЦНПДС) и околните научно-приложни лаборатории бе нанесен тежък удар върху селекцията и контрола на тренировъчния процес в спортните училища и Центровете за високо спортно майсторство.

На ниско равнище е технологичното и информационното осигуряване на спортната подготовка във всички структури на системата.

Обезпокоителни са пропуските в организацията и качеството на медицинското осигуряване, допинг-контрола и комплексното възстановяване на спортистите.

Особено тревожно е състоянието на няколко основни спортове с водещи позиции в близкото минало – лека атлетика, спортна гимнастика, плуване, вдигане на тежести и други. Това се отнася както до работата с резерва, така и до спортно-техническите постижения на елитните ни спортисти.

От изложеното става ясно, че у нас в продължение на 19 години усилията на съответните институции за една истинска реформа на системата на физическо възпитание и спорт не са били достатъчно ефективни.

Преодоляването на посочените проблеми налага комплекс от съгласувани действия на държавата и обществото за изграждането на една съвременна, научно-обоснована система за физическо възпитание и спорт, която да бъде адекватна на нарастващите потребности на населението от двигателна активност, здравословен начин на живот и престижни изяви в сферата на високото спортно майсторство.

II. ОСНОВНИ ПОЛОЖЕНИЯ НА СИСТЕМАТА ЗА ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ

Изграждането на една съвременна система за физическо възпитание и спорт предполага ясна стратегия и отлична координация между държавните и обществените институти, стопанските органи и структури, специализираните спортни организации, както и с компетентните органи на Европейската комисия и Съвета на Европа.

II.1. Цел и основни задачи

Стратегическа цел на системата за физическо възпитание и спорт е подобряване на здравето и физическата годност на населението, както и издигане на спортния престиж на нацията на световно равнище, чрез създаване на необходимите условия за системни занимания с физически упражнения и спорт на всички членове на обществото.

Основни задачи:

- да задоволява потребностите на населението от системни занимания с физически упражнения и спорт и формиране на трайни навици за водене на здравословен начин на живот;
- да създава условия и предлага възможности за спортуване и туризъм, с оглед пълноценен отдих, развлечение и емоционално обогатяване на личността;
- да осигурява достъп до всички програми и форми на занимания с физически упражнения и спорт с профилактична, лечебна или рехабилитационна цел;
- да създава необходимите предпоставки и условия за системна, научно-обоснована тренировъчна дейност на всеки, който притежава необходимите способности и проявява желание за постигане на високи спортни резултати и изява в състезания на всички равнища;
- да развива и защитава нравствените ценности на спорта и човешкото достойнство, както и сигурността на всички участници в спортната дейност;
- да формира мотиви и критерии за обективна социална оценка на вложения труд и постигнатите резултати в тренировъчната и състезателната дейност на спортисти, треньори, научно-медицински и други специалисти в сферата на спорта;
- да разработва нормативна база (с обективни критерии и показатели) за социално-икономическата и здравната ефективност на цялата система за физическо възпитание и спорт.

- да разработва концепции и програми за развитие на спортна инфраструктура на основа на обективни критерии.

II.2. Основни принципи

Реализирането на стратегическата цел и основните задачи на системата е органически обвързано с програмите за културно, образователно, социално и здравно развитие. Това определя и основните принципи за нейното изграждане и функциониране в новите социално-икономически условия:

- комплексно обвързване на физическото възпитание и спорта със здравеопазването и почивното дело, образователните, научните и културните институции в единна функционална система за увеличаване на нейното балансирано въздействие върху всички слоеве от населението;
- обединяване на общественото и държавното начало за създаване на необходимата законодателна и нормативна основа, както и съответни условия за стимулиране на общностите и отделната личност за системни занимания с физически упражнения, спорт и туризъм;
- целесъобразно разпределение на основните и спомагателните функции и отговорности на държавните органи, обществените организации, стопанските обединения, спортните съюзи и федерации за внедряване на физическото възпитание и спорта в бита на гражданите;
- широко разгръщане на демократичността и самоуправлението при формирането на различните форми на сдружаване, както и при избора на конкретните средства и способности за практически занимания, в зависимост от възможностите и интересите на хората;
- осигуряване на системност, научност и диференциран подход при заниманията с физически упражнения и спорт през целия жизнен цикъл на човека, като основа за неговото физическо и духовно усъвършенстване и изява.

III. ОБХВАТ НА СИСТЕМАТА – ОСНОВНИ ПОДСИСТЕМИ И ДЕЙНОСТИ

В зависимост от целевата функция на физическите упражнения, системата за физическо възпитание и спорт обхваща няколко подсистеми със своя специфична характеристика, цел и задачи.

III.1. Физическо възпитание и спорт за всички

Това е приоритетно направление от държавната политика за укрепване на здравето и повишаване на физическата годност на нацията.

То включва всички видове занимания с физически упражнения, спорт и туризъм и представлява основата на демократичното спортно движение, като свободна и спонтанна дейност за удоволствие и отдих, подобряване на физическата кондиция, снемане на психическото напрежение и утвърждаване на здравословен начин на живот.

По принцип тези занимания са достъпни за всички субекти, социални групи и слоеве от населението и се осъществяват чрез доброволно сдружаване по възможности и интереси на местно, регионално и национално равнище (секции, клубове, съюзи, асоциации и др.).

Натрупаният опит от световната практика на движението „Спорт за всички“ показва, че успешното осъществяване на неговите цели се определя от следните по-важни предпоставки:

- елементарна, но функционално годна материална база за практикуване на физически упражнения и спорт. Нейното изграждане е неразделна част от социалната политика на общините за съответните региони;
- активна пропагандна дейност, чрез средствата за масова информация, провеждана от спортните секции, клубове и местните власти;
- добра координация и взаимодействие при планирането и провеждането на различните спортни прояви;
- наличието на широк актив от доброволни сътрудници, инструктори и други технически лица.

Във връзка с това е необходимо:

- общините да осигуряват подходящи условия за спортуване, като създават и поддържат спортно-туристическата база (зони за отдих и здраве, детски спортни площадки, подходящи маршрути до хижи, къмпинги, заслони и др.);

- ведомствата и спортните организации, които стопанисват или ползват държавни или общински спортни обекти да създават съответна организация и оказват методична помощ за тяхното пълноценно ползване от гражданите;
- ръководителите на предприятия и учреждения да създават условия и подходящ социален климат за спортуване и активен отдих на работниците и служителите;
- Българският туристически съюз да актуализира действащата си към момента уредба за рационално използване на туристическите обекти;
- Министерството на физическото възпитание и спорта, съвместно с Министерството на здравеопазването, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и храните, както и с общинските власти да разработи дългосрочна програма за системни занимания с физически упражнения и спорт на всички слоеве от населението;
- специално внимание да се обърне на физическото възпитание и спорта в домовете за деца лишени от родителски права и грижи, като важен фактор за повишаване на тяхната физическа годност и социална интеграция в обществото;
- спортните клубове, федерации и съюзи със съдействието
- на МФВС и общинските власти да осигуряват подходящи (преференциални) условия за спортуване на ветераните спортисти, като пример за спортно дълголетие, предпазване от преждевременно стареене и социална интеграция на хората в средна и напреднала възраст.

III.2. Физическо възпитание и спорт за лица с трайни увреждания и в неравностойно социално положение

Тази подсистема е с нарастващи социални функции. Тя се характеризира с широк диапазон от специализирани средства, способности и форми за въздействие върху двигателните и психическите функции (с различна степен на отклонение от нормата), с оглед осигуряването на една ефективна коригираща и поддържаща рехабилитация, активен отдих, осмисляне на свободното време и пълноценна реализация в обществения живот.

За реализирането на тези задачи е необходимо:

- създаване на подходящ социален климат и условия за приобщаването на тези контингенти към активен и диференциран двигателен режим;

- разработване на специализирани тренировъчни програми и методически указания за тяхното прилагане в домашни условия, училищата, обществените спортни съоръжения, почивните станции, лагери и лечебни заведения;

- производство на подходяща екипировка, уреди и съоръжения за провеждане на самостоятелни занимания;

- осигуряване на възможности за системна подготовка и участие в състезания от вътрешния и международния календар за лица с увреждания, както и за съвместни състезания с лица без увреждания;

- при изграждане и реконструкция на спортни обекти и съоръжения да се отчитат специфичните изисквания за достъп и ползване от спортисти и зрители – с увреждания съобразно Европейската харта „Спорт за всички” и Закона за физическо възпитание и спорта.

Като се има предвид, че лица с физически и умствени недъзи се срещат в целия възрастов и социален диапазон, грижата за техния двигателен режим и физическа дееспособност изисква много добра координация между МФВС, МЗ, МОМН, МТСП, МОСВ, МЗХ, общините и спортните организации, преди всичко профилираните спортни федерации.

III.3. Физическо възпитание и спорт на учащите

Световната практика през последните години убедително доказва, че тази подсистема заема централно място в съвременните системи за физическо възпитание и спорт. Нейната водеща роля се определя от широкия обхват на занимаващите се, най-благоприятната възраст за формиращото въздействие на физическите упражнения и спорта и комплексните условия за провеждането на ефективен учебно-възпитателен и тренировъчен процес. Това извежда на преден план следните приоритетни задачи:

- оптимизиране на двигателния режим в предучилищните детски заведения, като неразделна част от интелектуалното и емоционалното развитие и възпитание на децата, със средствата и формите на богата и емоционално наситена програма от физически упражнения и игри;

- актуализиране на учебните програми, като се отчита спецификата на биосоциалния статус на учениците – здраве, физическа годност, интереси и предпочитания към даден спорт и дисциплина;

- внасяне на коренен прелом в организацията и съдържанието на извънкласната тренировъчна и състезателна дейност, като изключително

важен фактор за селектиране на двигателно надарени деца за детско-юношеския спорт, за пълноценно използване на свободното време и като ефективно средство срещу наркоманията, детската престъпност, насилието и други социални деформации. За целта е необходимо:

- да се разшири обхвата от организирани форми за спортуване в училищните спортни секции и клубове, чрез привличане на хонорувани учители, треньори, инструктори и др. специалисти;
- да се възстановят ученическите спортни школи (УСШ) като основни звена за селектиране и подготовка на талантливи деца и тяхното насочване към спортните училища и центровете за високо спортно майсторство (ЦВСМ);
- да се разработи система от нормативи за оценка на резултатите от учебно-тренировъчния и възпитателен процес с учениците – спортисти;
- утвърждаване на проектното финансиране като алтернатива за устойчиво развитие на спорта за учащи и осмисляне на свободното им време.

Проблемът за физ. възпитание и спорта във висшите училища да намери своето трайно и принципно решаване като съставна част от преустройството на образователната система у нас. За целта е необходимо:

- заниманията по физ. възпитание и спорт и резултатите от тях да бъдат включени в системата на т.нар. „академичен кредит“, който се формира от задължителни, факултативни или свободно избираеми предмети и форми на обучение;
- програмите по физ. възпитание и спорт да бъдат актуализирани съобразно спецификата на учебното заведение, като се засили тяхната спортна насоченост;
- създаване на необходимите организационни, материално-технически и кадрови предпоставки за издигане равнището на спортното майсторство във ВУЗ по модела на елитния студентски спорт в страните с развита пазарна икономика.

III.4. Физическо възпитание и спорт в системата на Министерство на отбраната

Физическата и специалната спортна подготовка е задължителен елемент от войнската подготовка на личния състав на МО. Те следва да са съобразени с високите критерии на НАТО, стандартите на страните

членки на Европейския съюз, както и с традициите и ценностната система на българското спортно движение.

Реформите в МО и БА по отношение на числения състав, изграждането на професионална армия и структурните промени изискват ново качество на бойната подготовка, включително и на физическата подготовка и спорта. За целта е необходимо:

- да се оптимизира системата за физическо възпитание и спорт в МО и БА чрез едно балансирано съотношение между обема и характера на физическата подготовка и спецификата на бойната дейност във видовете въоръжени сили;

- подобряване на условията за физическа подготовка и спортна дейност и усъвършенстване на механизмите за експлоатация на спортните обекти и съоръжения, предоставени за ползване от военнослужещи на МО и БА, както и на граждански лица и техните семейства;

- възвръщане на лидерските позиции на армейския спорт и на неговите представители в олимпийските и националните отбори на страната.

Националната спортна асоциация на МО обединяваща военните спортни клубове и тези с традиционна принадлежност към военния спорт със съдействието на МО трябва да реализира следните приоритетни задачи:

- да участва в разработването, организацията и реализирането на годишния спортен календар на МО и БА;

- да подпомага и координира подготовката и участието на представителните отбори на въоръжените сили на Р. България в световни и регионални военни състезания по олимпийски и военно приложни спортове;

- да предлага по-ефективни форми и механизми на публично-частното партньорство за модернизацията и съвместното ползване на военната спортна база.

III.5. Физическо възпитание и спорт в системата на Министерство на вътрешните работи

Специфичната професионална дейност в системата на МВР изисква високо ниво на физическата и специалната, бойно-приложна подготовка на личния състав. В съответствие с нарастващите потребности на социалната практика е необходимо:

- качествено подобряване на материално-техническото и ресурсното осигуряване на спортно-състезателната дейност в системата на МВР, в това число и на спорта за високи постижения;

- разширяване на организационната структура от клубове и усъвършенстване на системата за издигане равнището на физическата и специалната спортната подготовка на служителите в структурните звена на МВР

- популяризиране и актуализиране на програмите „Млади приятели на полицията” и „Млад огнеборец” и други подобни инициативи;

- оптимизиране на спортния календар за участие в спортни състезания, организирани от Световния, Европейския и Балканския полицейски и пожарникарски съюзи;

- оптимизиране на селекцията и подготовката на служители на МВР, с висока степен на спортна специализация и разширяване на системата за спортно майсторство, за достигане на високи резултати в държавни и международни състезания

- усъвършенстване на информационната система за перманентен контрол на физическата годност и специалната спортна подготовка на всички служители в системата на МВР.

III.6. Спортно майсторство

Тази подсистема обединява в органическо единство подбора, усъвършенстването и изявата на спортните таланти на страната у нас и в чужбина. Нейното място в Националната система за физическо възпитание и спорт се определя от нарастващото значение на престижните, интегративните и възпитателните функции на големия (елитния) спорт.

Високото равнище на този спорт и изключителната конкуренция в спортната борба изискват адекватна система за подготовка, съобразена с най-новите постижения на науката и техническия прогрес. За тази цел е необходимо в ускорени срокове да се възстанови и усъвършенства националната система за олимпийска подготовка, която доказва своята висока ефективност, донасяйки на страната ни само от олимпийски игри (летни и зимни) 218 медала, от които 52 златни, 86 сребърни и 80 бронзови.

Системният подход към проблема ни насочва към целевата функция на високото спортно майсторство. Това *са олимпийските игри – главен критерий за равнището на световния спорт*. Днес всички в света планират, осигуряват и управляват спортната подготовка на 4-годишни олимпийски цикли. На този именно фон изпъкват няколко принципни въпроса на стратегията в сферата на високото спортно майсторство.

Като се имат предвид твърде ограничените човешки, финансови, материално-технически, кадрови и други ресурси на нашата страна в сравнение с водещите спортни нации в света, главната стратегия на реформата в това направление трябва да се изгражда върху т.нар. *селективен подход*, който е на въоръжение във всички страни – не само бедни и малки, но и от колосите в световния спорт. Неговите приоритети се свеждат до създаването на по-добри условия и предпоставки за издигане на учебно-тренировъчния процес с елитните ни спортисти на световно равнище, чрез селективно (избирателно) концентриране на материално-техническия и кадровия потенциал на цялата система за физическо възпитание и спорт.

За изпълнението на тази стратегическа задача е необходимо усилията на държавата и обществото да се насочат в две основни направления.

III.6.1. Детско-юношески спорт (ДЮС)

Натрупаният от световната и нашата практика опит показва, че е необходимо в сравнително кратки срокове да се разработи нова стратегия за развитието на детско-юношеския спорт, която да отговаря на съвременните тенденции в развитието на елитния спорт – преди всичко неговата професионализация. Оптимизирането на тази подсистема на високото спортно майсторство трябва да се извършва върху принципа на интензивното, а не на екстензивното развитие, т.е. високи изисквания към качествените показатели и значително редуциране на количествените показатели. Оттук произтичат няколко принципни задачи:

- да се извършат целесъобразни промени в структурата и организацията на ДЮС, като се редуцират в разумни граници в звената и формите на обучение, тренировка и състезания;

- да се възстановят постепенно ученическите спортни школи (УСШ) като самостоятелни извънучилищни звена за подбор, начална спортна подготовка и естествен резерв от перспективни деца за спортните училища (СУ);

- да се осъществи процедура за преминаване на 4-5 СУ към пряко ръководство на МОМН и МФВС в които да се създадат комплексни условия (битови, организационни, финансови, материално технически и кадрови) за провеждане на високоефективен учебно възпитателен и тренировъчен процес за най-пълно разкриване на генотипните фактори, осигуряващи възходящо развитие на спортно-техническите резултати в съответния спорт и дисциплина;

- да се оптимизира броя на СУ към общините, като останат тези от тях, които могат да осъществяват своята дейност на интернатен или полуинтернатен принцип;
- МФВС съвместно с БСФ да актуализират нормативната база за оценка и прием в СУ, както и програмите за обучение и тренировка, които са с над 15 годишна давност;
- БСФ да оказват организационна и методична помощ за създаването на детски спортни школи като обособени структури към спортните клубове за първична селекция и обучение на талантиливи деца за спортно развитие;
- МФВС да разработи нормативна уредба за приоритетно финансиране на ДЮС с целеви средства от държавата, общините и спортния тотализатор за модернизиране на спортната база, за стипендии, научно и медицинско осигуряване на най-изявените спортисти от резерва.

III.6.2. Спорт за високи постижения

Селективната стратегия за оперативно управление на спортната подготовка с елитните ни спортисти трябва да се осъществява върху два принципни подхода, органически обвързани помежду си и добре познати у нас.

Принцип на децентрализираната подготовка, който осигурява демократичност и равни шансове за само организация, за селектиране и за реализиране на тренировъчния процес в спортните клубове на базата на обективни критерии – тестове, функционални показатели и спортно-технически резултати. Тази подготовка следва да се планира, провежда и контролира съвместно от спортните клубове и БСФ, в съответствие с изисквания на целевата програма за високо спортно майсторство.

Принцип на централизираната подготовка, който осигурява най-добри комплексни условия на националния спортен елит за високоефективен тренировъчен процес. Той се планира и контролира от съответните спортни федерации и от специализираните звена за подготовка на националните и олимпийски отбори.

Опитът на водещите спортни нации в света показва, че централно място и при двата подхода заема т.нар. „*статут на високо разрядният спортист*“. Този въпрос е решен по законодателен път или по силата на спортните наредби във всички Европейски страни. Тази категория спортисти носи висока отговорност за престижа на нацията, но се ползва и с изключителни привилегии по отношение на своя социален статус.

Наред с този проблем за реализирането на селективната стратегия е необходимо да бъдат решени и няколко основни задачи:

- да се проучат тенденциите в развитието на елитния спорт в света като се анализират реалните възможности на отделни спортове и дисциплини за класиране на призови места на Олимпийски игри, Световни и Европейски първенства;

- да се усъвършенства системата от критерии и показатели за оценка и финансово стимулиране на спортовете, които са доказали своя принос за спортния престиж на Р България като се засили контрола върху разходите на целевите средства от БСФ за олимпийска подготовка;

- да се оптимизират съставите на националните и олимпийските ни отбори – състезатели, треньори, научно-медицински персонал и други през всички етапи на подготовката;

- да се издигне научното и технологичното равнище на тренировъчния процес като се въведат максимално ефективни методики по отношение на периодизацията, натоварването и комплексното възстановяване на спортистите;

- специално внимание и грижи са необходими за повишаване квалификацията на спортно педагогическите кадри, за което е необходимо много тясно сътрудничество и взаимодействие между МФВС, БСФ и НСА „В. Левски“;

- МФВС съвместно с БСФ да предприемат конкретни действия за разширяване на контингента от треньорски кадри, като част от средствата предназначени за спортно развитие се пренасочат чрез спортните федерации на квотен принцип за осигуряване на нови щатове за треньори на трудов договор.

Посочените дейности следва да се осъществяват върху принципа на „диференцираните приоритети на управление“, който обхваща стратегията, тактиката и технологията на спортната подготовка и внася пълна яснота и синхрон в приоритетните и спомагателните функции (задължения, права и отговорности) на МФВС, БОК и обществените спортни организации на всички равнища.

IV. ОРГАНИЗАЦИОННО-УПРАВЛЕНСКИ ОСНОВИ НА СИСТЕМАТА

IV.1. Органи на държавната власт

Чрез тях държавата осъществява своята политика за осигуряването на необходимата законодателна, материална и морална подкрепа на хората да се занимават с физически упражнения и спорт, независимо от възраст, пол, социално положение, вероизповедание, политическа или етническа принадлежност.

За основен критерий на тяхната дейност трябва да се счита степента на адекватност със Закона за физическото възпитание и спорта и с международната нормативна практика – основни документи на ООН, Европейския съюз, Съвета на Европа, ЮНЕСКО и други, с които нашата страна е обвързана по силата на редица конвенции за правата на човека, борбата с насилието, допинга и др.

Министерство на физическото възпитание и спорта (МФВС)

Като специализиран орган на изпълнителната власт то има приоритетни функции по координацията и контрола на основните дейности в цялата система на физическото възпитание и спорта и носи главната отговорност за провеждането на правителствената политика в тази област. Това определя и най-важните насоки в неговата практическа дейност:

- националната стратегия и целевите програми за подобряване на физическата дееспособност на нацията и издигане равнището на спортното майсторство;
- нормативната уредба за цялостното осигуряване и функциониране на националната система за физическо възпитание и спорт;
- националната референтна инвестиционна рамка за развитие на спортната инфраструктура;
- финансирането на основните дейности, строителството и експлоатацията на материално-техническата база на системата;
- научноизследователската, експерименталната и приложната дейност и квалификацията на спортно-педагогическите кадри;
- взаимодействието между държавните, общинските и обществените спортни организации за развитието на физическото възпитание, спорта, социалния туризъм и на спортната инфраструктура;

- международното сътрудничество между правителствените организации по изпълнението на различни конвенции и двустранни договори.

За реализирането на тези основни задачи МФВС установява конструктивни взаимоотношения с други централни ведомства, местни органи на държавната власт и преди всичко с обществените спортни организации.

Министерство на образованието, младешта и науката (МОМН)

Осъществява ръководство и контрол върху обучението по физическо възпитание и спорт в учебните заведения като неразделна част от цялостния учебно - възпитателен процес с учениците от всички степени на образователната система в страната.

Неговата роля за развитието на физическото възпитание и спорта в учебните заведения се определя от следните основни задачи:

- разработване на дългосрочна програма за подобряване на физическата годност на учащата се младеж, съобразена с държавните изисквания за всички степени на образователната ни система;
- реконструкция и модернизация на спортната база в учебните заведения с цел постепенното ѝ доближаване до утвърдените стандарти на страните от Европейския съюз;
- създаване на нормативна база и механизми за периодичен контрол на здравния статус, физическото развитие и физическата годност на учащата се младеж;
- оказване на системна методическа и организационна подкрепа на училищни и студентски спортни организации за оптимизиране на учебно-тренировъчната и състезателната дейност на учащите.
- разработване на подзаконови нормативни актове (правилници, наредби и указания) за разширяване на организационните форми за спортуване и стимулиране на спортно-педагогическите кадри за тяхната допълнителна извънкласна дейност.

Министерство на здравеопазването (МЗ)

То носи главната отговорност за контрола върху здравословното състояние на занимаващите се с физически упражнения и спорт и за медицинското осигуряване на тренировъчната и състезателната дейност

на спортистите от всички равнища. Успоредно с това МЗ участва активно в диагностиката, лечението, контрола и оценката на физическото развитие и дееспособността на населението; провеждането на профилактична, методическа и пропагандна дейност, свързана с воденето на здравословен начин на живот, разработването на комплекси за двигателен и закалителен режим на населението, съвместно с други централни ведомства.

Министерство на отбраната (МО)

Поема изцяло грижата за физическата подготовка на войниците, сержантите, офицерите и военните служители в системата на МО. Заниманията с физически упражнения и спорт се осъществяват по програми и правилници, утвърдени от министъра на отбраната.

Тренировъчната и състезателната дейност за високо спортно майсторство се провежда във войскови спортни клубове, в които могат да членуват деца, младежи и граждани, които не са служители на МО. За тази цел МО съвместно с МФВС, БОК и спортните федерации могат да създават специализирани форми за подготовка на национални и олимпийски състезатели – центрове за високо спортно майсторство (ЦВСМ).

Министерство на вътрешните работи (МВР)

Организира и отговаря за физическата и бойно-приложната подготовка на служителите в системата на МВР. Тя се осъществява чрез Център по бойна подготовка и спорт (ЦБСП) и по програми, правилници и наредби утвърдени със заповед на министъра на вътрешните работи.

Тренировъчната и състезателната дейност за служителите в системата на МВР се провежда в регионални спортни клубове, обединени в Спортна асоциация (СА-МВР). В нея могат да членуват и спортни сдружения извън системата на МВР.

МВР съгласувано с МФВС развива специализирано звено за подготовка на национални и олимпийски състезатели, в рамките на Център за бойна подготовка и спорт

Местни органи на държавната власт

За пълноценното и хармонично функциониране на Националната система за физическо възпитание и спорт решаваща е ролята на местните органи на държавната власт. Това се обуславя от факта, че в техните

прерогативи е фокусирана цялата социално-икономическа и културна политика на държавата, както и съответните финансови, материално-технически и демографски условия и предпоставки за нейното реализиране в дадения регион. Това определя и конкретните задължения на общинските власти за подобряване на здравето и физическата дееспособност на гражданите:

- стопанисване и рационално използване на материалната спортна база от всички слоеве на населението;
- провеждане на активна пропагандна и организаторска дейност за внедряване на здравословен начин на живот, като неразделна част от битовата култура на всеки гражданин;
- активна подкрепа на съответните секции, клубове и други сдружения за провеждане на тренировъчна и състезателна дейност, както и други разнообразни форми на двигателна активност – туризъм, активен отдих сред природата, съчетан с други форми за осмисляне на свободното време – събори, празници и др.;
- осигуряване на необходимите средства за тези дейности от общинския бюджет, от обществените осигурителни фондове и от собствени приходи (чрез стопанска и друга дейност).

Главни координатори за осъществяването на тези задачи са съответните профилни специалисти в общинските комисии за социална дейност.

IV.2. Обществени спортни организации

Централно място в националната стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта заемат обществените спортни организации. То се определя от техните реални възможности за осъществяването на пълен цикъл на тренировъчна и състезателна дейност – от началното обучение до високото спортно майсторство на всички субекти по свободно избран от тях спорт.

Съгласно чл.3 от Европейската харта за спорта доброволните спортни организации имат право да изграждат независими механизми за самостоятелни решения в рамките на закона. Те следва да бъдат поощрявани от Държавата за установяване на взаимно изгодни връзки помежду си и с потенциални партньори като търговския сектор, средствата за масова информация и др. По този начин се разширява обхватът на цялата система и се обогатяват средствата, способите и формите за повишаване на нейната ефективност.

Спортни клубове. Те могат да функционират на териториален, ведомствен, производствен или смесен принцип и да се обособяват като юридически личности. С пълномощията на своите членове те решават въпросите за взаимоотношенията си с други клубове на местно и регионално равнище, включително и нови форми на сдружаване – в спортни дружества, федерации, съюзи и др. По този начин се осигуряват по-добра координация за ефективно обслужване на общи по характер дейности – спортен календар, материално-техническо, научно, медицинско и информационно осигуряване, както и за съвместна работа с държавните и обществените институции в съответния регион. Това именно утвърждава статута на спортните клубове като главни производствени звена в цялата система за физическо възпитание и спорт.

През следващите години е необходимо максимално бързо да се преодолее огромното изоставане на преобладаващата част от тях в организационен и особено в методически аспект, спрямо европейските стандарти. Това налага концентрация и специализация на кадрите и ресурсите, както следва:

- концентриране на усилията върху качеството и ефективността на тренировъчния процес, прекратяване на несвойствени или непосилни за тях функции и ненужни бюрократични дейности;
- специализация към конкретна възрастова група, пол, дисциплина или степен на спортна изява;
- клубовете разполагащи с целогодишно функционираща спортна база, кадри и традиции да се обособят като конкурентоспособни, комплексни спортни центрове по вид спорт;
- клубовете работещи в сферата на спортните услуги да разгръщат своята дейност на пазарна основа и да бъдат стимулирани за подбор и подготовка на спортни таланти.

МФВС, Националната спортна организация и БС Федерации да разработят и внедрят нова система за финансово и технологично стимулиране на клубовете, което да съответства на техния реален принос за развитието на българския спорт – за спортни услуги, за начално обучение и подбор, за спортно майсторство или като комплексни спортни центрове.

Обединени спортни клубове (дружества). Една от главните причини за тежката криза в която изпадна българския спорт е погрешната и целенасочена политика за обезличаване на спортните дружества като основни структурни звена в системата на физическото възпитание и спорта.

Водещата световна практика през последните години доказва, че само мощни спортни обединения, които разполагат с традиции, административен, материално-технически, кадрови и финансов капацитет могат да бъдат фактор за конкурентно способен спортен продукт на национално и на световно равнище. Това налага в близките 4-5 години обединените спортни клубове (дружества) да се трансформират в комплексни териториални спортни центрове в които са фокусирани общите интереси на клубовете, ръководствата на общините и интересите на държавата за развитието на масовия и елитния спорт, оптимизирането на спортната инфраструктура като система от стационарни обекти, терени и съоръжения за провеждане на спортни, културни, здравни, образователни и други дейности. Без активното участие на обединените спортни клубове е невъзможно и усвояването на съществена част от средствата по Европейските програми предназначени за същите цели.

Спортни федерации. Като организации с идеална цел и като самостоятелни юридически личности спортните федерации организират и координират цялостната дейност по развитието на даден спорт в страната и отговарят за подготовката и представянето на националните отбори на всички равнища – юноши, младежи, мъже и жени.

Тенденциите в развитието на професионалния спорт и изключителната конкуренция в спортните състезания изискват качествено преустройство в организацията и управлението на тяхната дейност:

- кадрово и организационно стабилизиране на ръководствата и на обществените им помощни органи – треньорски съвети, съдийски колегии, финансови комисии и др.;
- засилване на методическите и контролни функции по отношение на специфичните изисквания за организация, управление и контрол на спортната подготовка с националните и клубните отбори;
- актуализиране на Единните програми за спортна подготовка в съответствие с новите тенденции в развитието на световния спорт и реалните социално-икономически условия в страната;
- коренен прелом в работата със спортния резерв в страната, преди всичко качествените показатели за първичен подбор и начална спортна подготовка на младите таланти и тяхното обучение в спортните училища;
- оптимизиране на вътрешния и международния спортен календар, който да осигурява планомерно и възходящо развитие на спортно-техническите резултати по съответния спорт и дисциплина;
- активно участие в модернизиранието и стопанисването на материалната спортна база, съвместно с местните органи на държавната власт;

- формирането на високи критерии и ясни принципи за морално и материално стимулиране на изявени спортисти, треньорски състави и други профилни специалисти;
- оказване на организационна, методична и техническа помощ на спортните клубове и секции за масовизирането на съответния спорт в страната;
- разширяване на професионални контакти и обмяна на водещи световни практики относно връзките с елитни български и чуждестранни фирми.

МФВС следва да актуализира системата за стимулиране на БСФ, както в сферата на високото спортно майсторство, така и за техния принос в развитието на ДЮС и масовизирането на съответния спорт в страната.

Национални спортни организации. Те обединяват на принципа на доброволното членство и равнопоставеността спортни клубове, дружества, федерации и други физически и юридически лица. Предметът на тяхната дейност обхваща определена сфера на Националната система за физическо възпитание и спорт, в съответствие със собствените им устави приети на конгрес или национални конференции.

В съответствие с водещата практика на страните от Европейския съюз е целесъобразно да се формира една национална неправителствена спортна организация (съюз, конфедерация), която в тясно сътрудничество с МФВС и местните органи на държавната власт да координира дейностите на обществените структури, публично частното партньорство, стопанските предприятия, доброволческата дейност в кварталите и други в няколко основни направления:

- организиране на тренировъчна и състезателна дейност в съответните секции, спортните клубове и други сдружения, както и разнообразни форми на двигателна активност в свободното време на гражданите;
- организационно, методическо и технологично подпомагане на всички форми на извънучилищна тренировъчна и състезателна дейност на учениците провеждана от ученическите спортни секции, клубове и школи в съответните райони;
- координирани действия със синдикатите за създаване на условия и социален климат за спортуване и активен отдих на работници и служители в предприятия и учреждения;
- подпомагане на дейностите свързани с двигателната активност и физическото възпитание на лица с трайни увреждания и неравнопоставено социално положение, съвместно с профилираните спортни федерации;

- оперативно взаимодействие с БСФ по реализирането на спортния календар на местно и регионално равнище, чрез активно участие на доброволни сътрудници – инструктори, съдии и други технически лица;
- организационно и технологично съдействие на местните органи на държавната власт по стопанисването и рационалната експлоатация на материалната спортна база по предназначение.

Приобщаването на България към Европейския съюз и неговите ценности налагат нов подход и активни действия за възстановяване позициите на единната национална неправителствена организация. В нейно лице МФВС трябва да има силен партньор за решаването на посочените по-горе дейности, които имат дългосрочен характер. По този начин се хармонизира структурата на българския спорт спрямо страните от Европейския съюз. Възстановяване се балансира между държавното и общественото начало в спорта. Ефектът от него е неизмерим за жизнения просперитет на нацията.

Спортни организации със специален статут

Български олимпийски комитет (БОК). Статутът и функциите на БОК в Националната система за физическо възпитание и спорт се определят от Олимпийската харта и собствения му устав. Като представител на МОК в България, той е независим от правителствени, обществени, частни и други национални и местни спортни органи. Главното в предмета на неговата дейност е да развива и защитава олимпийското движение в страната и да я представлява на олимпийски игри, регионални, континентални и световни състезания под патронажа на МОК. В своето сътрудничество с правителствени и не правителствени спортни органи и организации БОК се ръководи от нравствените критерии и норми на международното олимпийско движение и действащите закони в страната.

В съответствие с нарастващия интерес на МОК и към другите сфери на физическото възпитание и спорта БОК подпомага активно и не олимпийските спортове като заделя средства за научно-изследователска и приложна дейност, борбата срещу допинга и информационното осигуряване на спорта; съдейства за формирането на обществени фондове за спортисти-ветерани, инвалиди и др. Тази своя дейност БОК осъществява в тясно сътрудничество с МФВС и обществените спортни организации.

V. МЕЖДУНАРОДНА ДЕЙНОСТ И СЪТРУДНИЧЕСТВО

Във връзка с членството на Р България в Европейския съюз е необходимо МФВС в сътрудничество с Министерството на външните работи да разработи целева програма за реализирането на една ефективна национална политика сферата на международните спортни отношения. Приоритетите на тази политика се свеждат до следните конкретни дейности:

- активизиране на връзките на МФВС с ЮНЕСКО и страните от Европейския съюз за практическа реализация на подписаните от Р България конвенции в сферата на физическото възпитание и спорта;
- актуализиране на нормативната ни база в областта на физическото възпитание и спорта по отношение на структурните фондове, маркетинг и реклами, информационен обмен и др.;
- осигуряване на условия за мобилност на спортисти, треньори, лекари и други лица, заето в научно медицинското обслужване на спорта, свободно наемане и движение на спортисти и треньори;
- признаване на квалификациите и компетенциите в областта на спортното образование, спортната наука, медицина и рехабилитацията на двустранна и многостранна основа;
- провеждане на по-активна политика на Балканите за разширяване на традиционното регионално сътрудничество, чрез организирането на прояви, които са икономически и спортно-технически изгодни за нашата страна;
- разширяване на българското представителство в международните спортни организации, асоциации за стопанска дейност, строителство на спортни обекти и съоръжения и тяхното оборудване.

За реализирането на международната си спортна дейност МФВС следва да активизира оперативното си взаимодействие с МВнР, Министъра за българите в чужбина, БОК, БТА и другите средства за масова информация.

VI. НАУЧНО, МЕДИЦИНСКО И ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ

Усъвършенстването на системата за физическо възпитание и спорт е пряко свързано с нейното научно, медицинско и информационно осигуряване. Комплексното решаване на проблема се свежда до решаването на няколко основни задачи:

- изследване равнището на физическото развитие, двигателните възможности и психическата работоспособност на различните социално-демографски групи от населението и техните потребности и интереси за системни занимания с физически упражнения, спорт и туризъм;
- разработване, експериментирание и внедряване на ефективни програми за оптимизиране на двигателния режим и разширяване на адаптационните възможности на човешкия организъм, съобразно възрастта, професията и битовите условия;
- разработване на научнообосновани методики, тестове и показатели за оценка на ефекта от заниманията с физически упражнения, спорт и туризъм, както и нормативна база за цялостната ефективност на системата;
- усъвършенстване на теоретико-методичните основи на системата за високо спортно майсторство, с оглед разкриването на нови теоретични насоки и ефективни методи на въздействие;
- разработване на научнообоснована система за подготовка на спортния резерв в страната, на базата на обективни критерии за подбор и оценка на учебно-възпитателния процес при новите социално-икономически условия;
- МФВС съвместно с МЗ да разработи целева програма за перманентен медицински контрол на учебно-тренировъчната и състезателната дейност на всички равнища в системата;
- усъвършенстване на системата за комплексно възстановяване на елитните състезатели в зависимост от вида спорт и периодизацията на тренировъчния процес;
- актуализиране на наредбата за допинг-контрол в съответствие със стандартите на Международния олимпийски комитет и Световната антидопингова агенция;
- предприемане на активни действия за модернизация и международна акредитация на лабораторията за допинг-контрол;
- изграждане на модерна информационна система за контрол на основните дейности в системата и създаване на банка-данни за социално-

икономическата и здравната ефективност от тези дейности. За целта е необходимо:

- националният информационен център към МФВС да поеме функциите на главен координатор на информационните услуги за основните дейности и направления в системата;
- разработване на нормативна база за подобряване на отчетната документация, обработката и анализът на информацията за съответните дейности в системата;
- значително подобряване на технологичното и софтуерно оборудване за по-пълно използване на възможностите на Интернет и други източници.

Текущото научно медицинско и информационно осигуряване на учебно-тренировъчния и състезателен процес с висококвалифицирани спортисти се осъществява от специализирани звена и лаборатории на ЦНМОС към МФВС, в оперативно взаимодействие с НСА, БСФ и спортните клубове.

При обсъждането и разработването на значими проблеми на научноизследователската, експерименталната и приложната дейност в сферата на физическото възпитание и спорта, квалификациите на спортно педагогическите кадри, международното научно сътрудничество и др., е необходимо много по-тясно сътрудничество и координация между МФВС, МОМН и НСА.

VII. КАДРОВО ОСИГУРЯВАНЕ – ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ

Стратегическото и оперативно управление на системата за физическо възпитание и спорт извежда на преден план проблема за човешките ресурси. Неговото решаване изисква разработването на съответна нормативна уредба, която да осигури: гарантиран социален статус на кадрите; възможности за професионална реализация и кариерно развитие; признаване на компетенции и образователно – квалификационните степени в условията на европейските страни; адекватни критерии; показатели и нормативи за финансово възнаграждение на труда за постигнатите количествени и качествени резултати от тяхната дейност. За тази цел е необходимо да се предприемат практически стъпки в няколко основни направления:

- проучване на реалните потребности от съответните профилни специалисти, като се имат предвид целите, задачите и обхвата на Националната система за физическо възпитание и спорт при новите социално-икономически условия;
- усъвършенстване на системата за подбор на бъдещите спортно - педагогически кадри в НСА и другите университети на базата на повишени изпитни изисквания и балансиран прием на съответните специалисти;
- актуализиране на учебните планове и програми в съответствие с новите потребности на гражданите за отдих и развлечение, както и на училищното физическо възпитание, детско - юношеския спорт и високото спортно майсторство;
- обогатявана на съдържанието и формите на следдипломната квалификация, като се акцентира върху най-новите постижения на науката и водещия световен опит;
- разширяване на формите и средствата за подготовка на обществени инструктори, организатори и съдии за обучение, тренировка и спортна дейност в секциите, клубовете и зоните за здраве и отдих на населението.

VIII. МАТЕРИАЛНО-ТЕХНИЧЕСКО И ФИНАНСОВО ОСИГУРЯВАНЕ

За ефективното функциониране на Националната система за физическо възпитание и спорт е необходимо да се извърши оптимизиране на спортната инфраструктура като система от стационарни обекти, терени и съоръжения за провеждане на спортни, културни, образователни, здравни и други дейности.

Планирането, изграждането и последващият контрол в развитието на Националната спортна инфраструктура трябва да бъдат съобразени със Закона за физическото възпитание и спорта (ЗФВС), Закона за държавната собственост (ЗДС), както и с водещия опит на страните от Европейския съюз.

Оптимизирането на спортната инфраструктура е свързано с изграждането на единен национален стандарт за спортните обекти и съоръжение (СОС), тяхната реконструкция, модернизация и ефективна експлоатация. За целта е необходимо МФВС да осигури съответната координация с централните ведомства, общините и спортните организации за решаването на няколко приоритетни задачи:

- създаване на междуведомствена работна група, която в най-кратки срокове да извърши задълбочен анализ на съществуващата спортна инфраструктура на цялата територия на страната;

- категоризиране на спортните обекти и съоръжения по определени критерии според: вида собственост, значението, географското разположение, капацитета и други показатели за ефективна експлоатация;

- въвеждане на лицензионен режим на регистрация, с последващ контрол и условия за управление на спортните комплекси, обекти и съоръжения съобразно критериите на Европейския съюз и структурните фондове за изграждане и реновиране на СОС;

- създаване на специализирана структура на МФВС, която да открива и подготвя участието в подходящи програми на Европейския съюз, да изготвя проекти, да насочва и подпомага спортните федерации и общините в тази им дейност;

- включване на приоритетните задачи на спортната инфраструктура в Националната стратегическа референтна рамка (НСРР), която гарантира рационалното използване на структурните фондове в съответствие с националните приоритети и тези на Европейския съюз.

Създаването на комплексен публичен регистър на всички спортни комплекси, обекти и съоръжения върху йерархичен принцип увеличава възможностите за тяхната ефективна експлоатация, както следва:

- спортни обекти с национално значение (държавна или общинска собственост), които се стопанисват от МФВС, респективно от общините и се предоставят за ползване с диференцирани облекчения на спортните федерации и съюзи;
- спортни обекти с диференцирано предназначение по вид спорт (държавна или общинска собственост), които се предоставят с преференциални облекчения за ползване от спортните клубове, федерации и съюзи;
- спортни обекти на централни ведомства (МОМН, МО, МВР и др.), които се стопанисват и управляват от тях, предназначени за провеждане на учебна и спортна дейност с ученици, студенти, военнослужещи и др.;
- спортни обекти с местно значение (общинска собственост), които се предоставят за стопанисване и ползване от регионалните спортни структури.

Финансирането на системата за физическо възпитание и спорт след влизането на България в Европейския съюз налага спазването на принципи и условия на публично финансиране, в основата на което е залегнал т.нар. *програмно-проектен подход*. Той предполага ясно ориентиране по веригата: обществени потребности – правилно целеполагане – ефективна дейност – очакван краен резултат. Това финансиране следва да се базира върху типови проекти и договори по годишни програми на МФВС.

В сегашния период на пазарно преобразуване е задължително да се преосмисли инвестиционната политика, за увеличаване на източниците за финансиране на физическото възпитание и спорта като се постигне разумен баланс между държавното и частното финансиране, както следва;

- *от държавния бюджет* – за финансиране на програмите по физическо възпитание и спорт в предучилищните детски заведения, системата на образованието и въоръжените сили, въз основа на диференцирани средства, които се разходват чрез бюджетите на централните ведомства и общините; за тренировъчна и състезателна дейност в средните специални спортни училища; за подготовка и участие на българските спортисти в олимпийски игри или други престижни дейности определени със закон или акт на Министерския съвет; за строителството, поддръжката и модернизацията на спортната база с национално значение; за научно-изследователска и приложна дейност и медицинския надзор на спортистите; за реализирането на подписаните от Република България международни конвенции – борба с допинга, насилието, феър-плей и др.;

- *от общинските бюджети* – за изграждане и поддържане на спортната база; за подпомагане дейността на спортните сдружения; за финансиране на специални програми насочени към подобряване на здравето и физическата дееспособност на населението;

- *от българския спортен тотализатор*, като специализирана институция към МФВС, който развива тоитоигрите и други нови игри и залагания, за осигуряване дейността на спортните клубове, федерации и др. Това определя неговата важна роля и нарастване на относителният му дял във финансирането на Националната система, за което държавата осигурява преференциален данъчен режим;

- *от стопанския сектор* чрез рекламата и спонсорството на пазарен принцип – за подпомагане на националните и местните спортни сдружения. Тази активност на стопанските субекти се насърчава от държавата чрез създаване на необходимите нормативни условия и предпоставки;

- *от собствени приходи на сдруженията* – доброволните вноски на членовете, приходите от спортни състезания, трансферът на спортисти, спортни услуги, телевизионни права и други разрешени от закона дейности;

- *от специални фондове* или извънбюджетни приходно-разходни сметки за подпомагане развитието на физическото възпитание и спорта на всички равнища в системата.

- *от допълнителни източници за финансиране* по линия на структурните фондове на Европейския съюз за изграждане и реновиране на спортни съоръжения и обекти.

Всеки един от посочените източници изпълнява конкретна функция, като осигурява определена предметна област на Националната система. Определяща тенденция за глобалното разпределение и насочване на средствата е приоритетната подкрепа на детско-юношеския, ученическият и елитният спорт, както и поддръжката и изграждането на материалната база.

Финансовото и материално-техническото осигуряване на системата за физическо възпитание и спорт, предполага активно партньорство между всички държавни, обществени и стопански организации, форми и сдружения за усъвършенстване на спортната инфраструктура, производството на специфична екипировка, технически пособия, уреди и съоръжения, обогатяване на способите и формите за набиране на средства, експлоатацията и модернизацията на материално-техническата база.

IX. КРИТЕРИИ И ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ЕФЕКТИВНОСТ

За осъществяването на главната цел и основните задачи на Националната система за физическо възпитание и спорт е необходимо да се изгради и адекватен механизъм за перманентен контрол на нейната социално-икономическа и здравна ефективност. За целта трябва да се разработят обективни, научно обосновани критерии, съизмерими с тези на развитите страни и изискванията за съвместимост на информацията с утвърдените световни стандарти от ЮНЕСКО, Европейския съюз, СИЕПС, МОК и др.

Главна задача на контрола е системното проследяване на ефекта от заниманията с физически упражнения и спорт и на тази основа внасянето на съответни корекции в средствата, способите и формите на въздействие. За цялостно решаване на проблема са необходими комплексни (базисни) и диференцирани (специфични) критерии и показатели.

Основен комплексен критерий за ефективността на цялата система за физическо възпитание и спорт е физическото състояние на нацията, което включва три компонента – физическо и психическо здраве, физическо развитие и физическа дееспособност.

Проследяването на тяхната динамика е първостепенна държавна задача, която се осъществява под патронажа на Правителството, което отделя целеви средства за нейното финансиране.

Диференцираните критерии за ефективност отразяват ефекта от специализираните занимания с физически упражнения и спорт в съответната предметна област. Тяхното главно предназначение е текущият и етапният контрол с помощта на специализирани двигателни тестове. В зависимост от целевата функция на контрола те трябва да осигурят двете главни подсистеми – физическо възпитание и спорт за всички и високо спортно майсторство.

В първия случай водещият критерий е многофункционалният и здравният ефект от заниманията с физически упражнения и спорт, респективно неговото въздействие върху главните компоненти на социалния статус на човека – учение, труд, дълголетие.

Във втория случай основните критерии са: нивото на спортните постижения и резултатите от специализирания текущ и етапен контрол с елитните ни спортисти.

Решаването на двата проблема е от компетенцията и задълженията на МФВС, която осъществява необходимата координация и контрол на национално равнище и осигурява целевите средства за тази дейност.

Научно-приложната дейност, свързана с контрола, се осъществява от МФВС във взаимодействие с катедрите от НСА и в тясна координация със спортните клубове, федерациите и съюзите. Тя обхваща:

- организация и технология на тестиранятия, залегнали в Националната целева програма;
- текущия и етапния контрол с националните и олимпийските отбори;
- обработка и съхраняване на информацията от всички видове тестираня в системата;
- създаване на банка-данни за физическото развитие и дееспособността на българския народ.

Обобщаващи оценки и предложения за повишаване ефективността на Националната система за физическо възпитание и спорт е основно задължение на МФВС.